

Lary
Laryngernas tidning

n:r 3/88

**Lars Dehlén
om konsulentjobbet
— Se mitten —**

Laryngförbundets kansli

Kanslichef: Elise Lindqvist
 Box 360 33, 100 71 Stockholm. Besöksadress: Reimersholmsg. 9.
 Tel 08-58 58 07, 58 58 09, Texttelefon 08-68 48 30,
 måndag—fredag 08.00—12.00, 13.00—15.00.
 Övriga tider autom. telefonsvarare. Postgiro: 85 17 54-2.

Sista manusdag för nästa nr
 är 18 nov.

Förbundets kontakter:

Kanslichef: Elise Lindqvist
 Förbundsordförande: Elof Bystedt, Tors väg 6,
 140 20 Norsborg. Tel 0753-717 88.
 V. ordförande: Sixten Thudin, Ervallahakroken 27,
 124 43 Bandhagen. Tel 08-86 75 42.
 Kassaförvaltare: Bo Persson, Övre Hantverksgatan 20 A,
 831 36 Östersund. Tel 063-12 30 41.

Ur innehållet:

- 3 Stensundsvecka
- 4 HCK-dokument
- 5 Forskningsrapport
- 7 Kanslispalten o. lyrik
- 8—9 Konsulenten
- 11 Göteborgslaryng i USA
- 13 Gotlandsresa
- 14—15 Rehabvecka i Tranås

Lokalföreningarnas kontakter

Gävle: Siv Baglien, Industrivägen 5, 820 20 Ljusne, Tel 0270-686 32
 Göteborg: Eric Hermansson, Gitarrg. 1, 421 41 Västra Frölunda,
 Tel 031-47 87 63
 Halmstad: Bertil Andersson, Strandgatan 2, 302 46 Halmstad,
 Tel 035-12 28 13
 Linköping: Ann-Britt Eriksson, Fogdevägen 3, 612 00 Finspång,
 Tel 0122-146 53
 Lund: Torsten Boo, Långarödsvägen 78 B, 263 00 Höganäs,
 Tel 042-426 23
 Stockholm: Rikard Pedersen, Pastellvägen 30, 122 30 Enskede, Tel 08-49 42 42
 Uppsala: Sven Eriksson, Ekbacken, Löt, 740 11 Lännaholm, Tel 0174-220 84
 Västerås: Anna-Greta Andersson, Tryffelvägen 16, 725 41 Västerås,
 Tel 021-525 23
 Växjö: Disa Gustafsson, Villagatan 4, 340 26 Moheda, Tel 0472-704 12
 Örebro: Bertil Lindström, Ekeberg, 716 92 Fjugesta, Tel 019-914 40

Lary, årgång 16, nr 3

Ansvarig utgivare och redaktör:
 Elof Bystedt

Red.kommitté:
 Rolf Angarh, Sixten Thudin
 och Stig Jonson

Utgiven av
 LARYNGFÖRBUNDET
 Tryckt hos
 Enskede Offset
 Redigering:
 Stockholmskonsult

ALLA KAN TALA MED ALLA.

En hörsel-, synskada eller rörelsehinder är idag inget hinder för den som vill tala i telefon. I Telebutiken finns alla sorters hjälpmedel. T ex texttelefon, sladdlösa telefoner, nummersändare samt telefonsvarare. Ta kontakt med oss så får du veta mer.

RADIOVOX III

Praktiskt med sladdlös telefon. Räckvidd från basenheten — 200 m utomhus och 50 m inomhus. Kommer du för långt bort larmar en signal. Väger bara 430 g 18 månaders garanti.

4.995:-

(Exkl. moms 4 046:-)

DIATEXT II

En texttelefon där du på förhand kan skriva in text i ett elektroniskt minne och sedan skicka iväg texten efter uppringning. Tangentbordet har ett fönster som visar två rader text åt gången. Den kan kompletteras med bildskärm, skrivare och signalindikator som får lampor att blinka när det ringer. Ring 90 200 så berättar vi mer.

 Telebutiken

Stensundsvecka, — det du . . .

En rehabiliteringsvecka på Stensunds Folkhögskola i drömväder en vacker junimånad — då är lyckan fullständig. Och livet allsidigt.

— Lika positiva reaktioner som kursen 1987, betygar Siv Baglien från Gävle-avdelningen i Laryngförbundet, ledare för veckan.

— Rehabveckan bjuder på ett omväxlande program: Vanlig kroppslig gymnastik; med hjälp av läraren Joulos proffsiga ledning få lära oss hur kroppen fungerar. Hur knoppen fungerar testar vi med frågesport och annat som får den delen av kroppen att jobba, säger Siv.

— Omväxlande, intressant och över-

Larynger på rehabdagar på Saxenberg

Laryngerna i Linköpingsföreningen kan notera fyra bra och framgångsrika rehabdagar, tillbringade i huvudsak på Saxenberg i Grangärde.

För de 20-tal deltagarna inleddes dagarna med en berättelse om Dan Andersson vilket följdes upp av en utflykt till Lusa-stugan dagen efter. Där sjöng och berättade Nisse Munk på ett förtjänstfullt sätt.

För att fortsätta med det underhållande och avkopplande, kan vi nämna lördagsutfärd till Bastebergets Fäbodar och Västtanbergs vävstuga.

Men naturligtvis var det inte bara att åka runt, vi hade också, möjlighet att diskutera näraliggande problem och byta erfarenheter som larynger. Vilket är värt att notera. Gemensakp, trivsel, kamratanda — det är kännetecknande för laryngarrangemang.

(Efter brev från
Bosse Pettersson)

Siv Baglien

raskande positivt: "Konstnärligt" jobba med lera liksom att måla. Tänk, det blev resultat. Hur är en annan sak . . .

— Naturligtvis hade veckan många inslag av diskussioner där frågan om våra rättigheter och skyldigheter ventilerades. En och annan mening om kommuner och landsting framfördes naturligtvis i dessa samtal.

— I år medverkade på ett uppskattat sätt logopeden Jonas Karlin och kuratorn Gun Mari Larsson från Karolinska i Stockholm.

— Och slutligen minns vi väl alla hur den var att strosa omkring i "världens ände", det unika Trosa, säger Siv Baglien.

Siv, som är laryng sedan 23 år, berättar i en stort uppslagen intervju i en Sörmlands-tidning, att en uppgift för oss i Laryngförbundet är att få en eftervård och rehabilitering som fungerar bra. Bland annat tar Siv upp frågan om de opererade som har svårt att klara nordiskt vinterklimat och får blödningar och hur dessa mötts av oförståelse då man hos landstingen fört utlandsresor på tal.

"Äldre och sjuka ska ha rätt att flytta"

— Det är en princip, när vi ökar friheten i vårt samhälle, att äldre människor och sjuka ska kunna flytta till särskilda boende- och vårdformer i en annan kommun eller ett annat landsting än där de är mantalsskrivna, sa statsrådet Gerturd Sigurdson när hon deltog i Landstingsförbundets kongress i Gävle för en tid sedan.

— Det kan finnas många anledningar till att en människa vill flytta. Man kan ha anhöriga på en annan ort. Man kanske vill flytta tillbaka till sin födelseort. Det viktiga är, att det inte ska vara kommuner, landsting eller stat som ska bestämma mantalsskrivningsorten för människor, inte heller för de äldre eller de sjuka.

Inga åldersgränser

I sitt tal uppehåll sig Gertrud Sigurdson vid de utmaningar som sjukvården står inför under 90-talet. En sådan utmaning är, sa hon, att ge stöd och omsorg, vård och hjälp till alla de äldre samhället. Inga åldersgränser får gälla inom hälso- och sjukvården, slog hon fast. I ett välfärdsland som Sverige vore detta oacceptabelt.

En annan utmaning är, sa Gertrud Sigurdson, att lösa personalfrågorna inom vården och omsorgen.

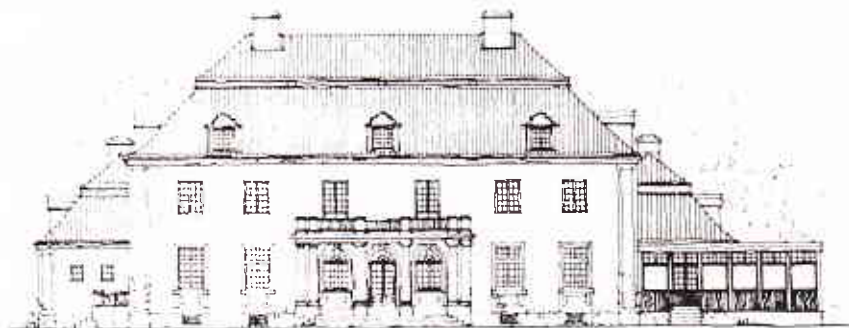
— Fram till år 2000 ökar arbetskraftsutbudet med 150 000 människor. Detta ska jämföras med att äldreomsorg, barnomsorg och sjukvård årligen behöver anställa ungefär 85 000 människor.

STENSUND — Folkhögskola och kursgård

Vid en vik av Östersjön ligger naturskönt belägna Stensund. Stensund har varit folkhögskola sedan 1950. Men det är också en mycket anlitad kursgård, speciellt sommartid. Svenska Frisksportförbundet förvärvade 1945 det sk slottet jämte 75 tunnland mark och är huvudman för folkhögskolan.

Stensund har en allmän tvåårig kurs samt en yrkesinriktad tvåårig fritidsledarutbildning.

Slotten och herrgårdarna i Södermanland — "Den sköna lustgården" — härstammar i stor utsträckning från den sk storhetstiden, men så är inte fallet med Stensund. Slottet, som det i dagligt tal kallas, tillkom så sent som under första världskriget.

VIKTIGT DOKUMENT OM VÅRA HJÄLPMEDEL — antaget av HCK

Frågan om goda tekniska hjälpmedel är viktig för många handikappgrupper. Hit hör tveklöst de laryngectomerade.

Det är därför för alla larynger av stort intresse att den samverkande handikapprörelsen — således HCK — nu utarbetat ett 24-punkts-program i hjälp-

medelsfrågan. Laryngförbundet är som bekant ett av de medlemsförbund som ingår i HCK och har därför för möjlighet påverka bland annat dokument av det slag som antagits av HCK och som Lary publicerar i dess helhet. Dokumentet är uppbyggt kring fem huvudrubriker.

KONSUMENTENS RÄTT TILL HJÄLPMEDEL

1. Var och en som p.g.a varaktigt funktionshinder eller kronisk sjukdom har behov av hjälpmedel skall erhålla dessa kostnadsfritt. Detta gäller även enkla och billiga hjälpmedel, ty om dessa försvinner från hjälpmedelsförteckningen finns stor risk att de försvinner från marknaden p.g.a bristande lönsamhet.

2. Möjligheterna att få hjälpmedel skall vara desamma oberoende av var man bor i landet.

3. Hjälpmedlen skall utprovas individuellt, varvid hänsyn skall tas till användarens hela livssituation (daglig livsföring, arbete, fritid etc). Utprovnigen skall således göras utifrån en helhetssyn där olika faktorer vägs mot varandra.

4. Brukaren skall ha rätt att välja mellan olika modeller av hjälpmedel om sådana finns och att vid behov pröva hjälpmedlen en tid i den miljö där de skall användas.

5. Andra modeller av hjälpmedel än de som finns i hjälpmedelsförteckningen skall kunna ordinerar om det är nödvändigt för att tillgodose brukarens särskilda behov.

6. Användaren skall själv avgöra vilka hjälpmedel han/hon vill ta emot.

7. Oförmåga att själv hantera hjälpmedlen får inte förhindra ordination. Hjälpmedel för omvårdnad är den funktionshindrades personliga hjälpmedel oavsett om han/hon behöver hjälp av vårdare eller ej. Personalens behov ifråga om hjälpmedlens utformning får aldrig sättas före den funktionshindrades vid val av hjälpmedel.

8. Boendeform eller vistelse på sjukhus/vårdhem får aldrig påverka rätten till personligt utprovade hjälpmedel.

9. Utprovning och träning av hjälpmedel får inte kostnadsbeläggas. Lånehjälpmedel skall tillhandahållas fritt när det ordinarie hjälpmedlet är på reparation.

10. Väntetider vid leverans och reparation av hjälpmedel skall vara korta. Leveranser skall också ske på ett för brukaren lämpligt sätt.

ANSVAR FÖR TILLHANDAHÅLLANDE AV HJÄLPMEDEL

11. Ansvaret för att funktionshindrade människors behov av hjälpmedel tillgodoses skall åvila samhället. Staten skall ha det övergripande ansvaret för hela verksamheten. Socialstyrelsen skall vara tillsynsmyndighet. Tillsynen måste förstärkas.

12. Huvudmannen har ansvar för att personer med funktionshinder får de hjälpmedel de behöver. Detta innebär ansvar för att behoven upptäcks, åtgärdas och att uppföljning av åtgärderna sker. Uppföljning är extra viktigt för personer med progredierande sjukdomar eller funktionshinder som förändras över tid.

13. Överprövningsmöjligheter för avslag på ansökan om hjälpmedel skall finnas.

14. En klar ansvarsfördelning skall finnas mellan de parter som har ett gemensamt ansvar för hjälpmedelsfrågorna.

15. I den mån tillgodoseendet av brukarens behov av hjälpmedel kräver samarbete mellan olika intressenter (tex myndigheter, privatpersoner, sjukvårdsinstanser) skall hjälpmedelsverksamheten ha ett övergripande ansvar.

16. Ansvar för provning och godkännande av nya hjälpmedel skall åvila ett statligt konsumentinstitut, i vilket brukarna naturligt har det avgörande inflytandet. Institutet skall även ha ett ansvar för att forskning och utveckling av nya hjälpmedel för små användargrupper, vars hjälpmedelsbehov inte bedöms som kommersiellt intressanta, utvecklas och kan tillhandahållas.

17. Ansvaret för vilka hjälpmedel som skall vara bidragsberättigade får inte överlämnas till sjukvårdande enheter som kliniker, vårdcentraler etc. Inte heller kostnadsansvaret för hjälpmedel får läggas på ordinerande enhet. Det kan annars finnas risk för att behovet av bra och fungerande hjälpmedel får stå tillbaka för budgettänkande eller att behovet av hjälpmedel prioriteras lägre än tex medicinska vårdinsatser som finansieras via

samma budget. Ibland kan emellertid utprovning och utlämning av hjälpmedel göras genom sjukvårdskliniker.

18. Huvudmannens hjälpmedelsanslag får endast användas för individuella och varaktiga hjälpmedelsbehov och aldrig för utrustning av institutioner o.dyl eller vid tillfälliga funktionshinder. Till utrustning och hjälpmedel för tillfälligt bruk skall finnas särskilda budgetanslag.

19. Medel måste tillskjutas så att den allmänna tekniska utvecklingen till fullo kan tas tillvara för utveckling av nya och förbättrade hjälpmedel. Den tekniska utvecklingen kan få stor betydelse när det gäller att bereda arbetstillfällen för många människor som idag går arbetslösa p.g.a funktionshinder.

ORDINATIONSRÄTT OCH PERSONALKOMPETENS

20. Ordinations- och utprovningsover behörighet måste ovillkorligen kopplas till kompetens. Kompetensen skall inte automatiskt följa med vissa yrkesgrupper utan krav skall ställas på särskild kompletterande utbildning. Extrautbildningen skall omfatta dels kunskaper om befintligt hjälpmedelsutbud, dels kunskaper om hur flera funktionshinder/ flerhandikapp inverkar vid val av hjälpmedel och hur specialanpassningar kan behöva göras.

21. Kompetensen hos den tekniska personal som arbetar med hjälpmedelsärenden måste garanteras.

INFORMATION OCH UTBILDNING TILL BRUKAREN

22. Huvudmannen skall tillhandahålla ett system som garanterar att brukarna får information om vilka hjälpmedel som finns och hur dessa kan erhållas.

23. Huvudmannen skall ha det övergripande ansvaret för att brukaren får ordentlig information och utbildning om hur hjälpmedlen skall användas. Här är det

Följ upp opererade på bättre sätt

Enligt uppgifter i litteraturen har resultaten av rehabilitering av laryngektomerade patienter försämrats under senare år vad beträffar den kommunikativa förmågan. Andelen matstrupstalare uppges ha sjunkit och patienterna i allt högre utsträckning vara hänvisade till olika typer av röstvibratörer för sin kommunikation.

Den i litteraturen framförda uppfattningen stämmer väl med mångas kliniska intryck att fler patienter förr blev matstrupstalare än vad som sker idag.

Ändrad modell

I mitten av 70-talet ändrades behandlingsmodellen för patienter med larynxcancer till att omfatta kurativ strålbehandling som primär behandlingsform även av större tumörer.

För att undersöka utvecklingen i Göteborg gick vi igenom samtliga 146 journaler på talvårdsavdelningen Sahlgrenska sjukhuset över patienter från regionen, vilka laryngektomerats under åren 1970–85. Vi har sannolikt inte lyckats hitta journaler på samtliga patienter under perioden. Uppgifter om rehabilitering och kommunikationssätt begärdes in från ansvarig logopedmottagning i västra regionen.

Tre grupper

Med ledning av journaluppgifter och uppgifter från logopedmottagningarna indelades patienterna efter huvudsakligt kommunikationssätt i tre grupper, vibratortalare, matstrupstalare och annat kommunikationssätt, tex pseudoviskning och skrift. Fördelningen mellan olika kommunikationssätt jämfördes för de patienter som opererats under perioden 1970–76 resp 1977–85.

viktigt att valet av kommunikationssätt beaktas.

SÄKERHETSFRÅGOR

24. Säkerheten hos hjälpmedlen måste garanteras. Vissa hjälpmedel skall regelbundet kontrolleras, tex lyftar, special-sängar, eldrivna rullstolar och hissar. Hållfasthetskontroll bör göras i samband med uppsättning av vägghasta stödhandtag eller andra installationer som kan förväntas bli utsatta för stora påfrestningar.

Antalet operationer varierar från 6 till 22 under åren men är relativt konstant sett över varje 5-årsperiod.

Medelåldern i hela materialet är 64,4 år (36–82) och andelen kvinnor är 6,3 %.

I den patientgrupp som opererades under åren 1970–76 är medelåldern 63,9 år (39–82) och i gruppen opererade under åren 1977–85 är medelåldern 64,8 år (36–81). Antalet operationer under perioden 1970–76 var 65, och under perioden 1977–85 var antalet 81.

För hela materialet gäller att 51 % ansågs vara huvudsakligen servoxaltalare, 33 % matstrupstalare och 12 % använde annat kommunikationssätt dvs skrift, gester eldyl. Det har inte funnits uppgifter om kommunikationssätt i journalerna för 4 % av patienterna. Andelen matstrupstalare under perioden 1970–76 uppgick till 39 %, medan andelen matstrupstalare under senare perioden 1977–85 var 28 %. Varken denna eller andra skillnader är statistiskt signifikanta. Andelen matstrupstalare är förvånansvärt låg även under perioden 1970–76 (39,5). Möjligen har andelen underskattats något, pga att bedömningen skett vid olika tidpunkter efter operationen.

Överdriven optimism?

Troligen har man tidigare haft en överdrivet optimistisk uppfattning om andelen funktionella matstrupstalare. Andelen patienter med annat kommunikationssätt har ökat under senare perioden, från 6 till 16 %. Det är möjligt att detta antyder en tendens till sämre rehabiliteringsresultat. Vi tror också att det återspeglar det faktum att man under senare år lagt större vikt vid kommunikationsförmåga och kommunikationsmöjligheter i

stort, medan man tidigare var mer inriktad på att lära patienterna matstrupstal eller vibratortal. Om detta inte gick, blev patienten inte föremål för ytterligare logopediska åtgärder i varje fall inte journalförda sådana.

Rutinerna har setts över

Denna undersökning har haft till följd att vi i Göteborg sett över våra rutiner med laryngektomerade patienter. För det första har det lett till en allmän skärpning av journalskrivning med noggrann notering av både pre- och postoperativ talstatus. För det andra har vi nu en längre uppföljningstid för dessa patienter än tidigare. Vi remitterar patienten till hemortsllogopeden och ber om remissvar inom en månad, detta som en kontroll av att patienten verkligen är omhändertagen efter utskrivningen. Hemortsllogopeden gör också en bedömning av patientens kommunikation 6 månader och 1 år postoperativt. För det tredje har vi försökt följa utvecklingen av röstprotesrehabilitering utomlands och i Sverige.

Det blir annorlunda . . .

Vi är ganska övertygade om att omhändertagandet av laryngektomerade patienter kommer att se annorlunda ut om några år i och med att allt fler patienter får möjlighet att använda röstventil (protes), dvs en shunt mellan trachea och esofagus, som gör att utandningsluften kan användas vid tal. Vi har hittills tre patienter med ventil, och optimismen är stor, även om våra erfarenheter sträcker sig över kort tid.

(Källa = Logopednytt)

Laryngförbundet in i Cancerfonden

Laryngförbundet är ett handikappförbund som flyttar fram sina positioner. Det sker sakta men säkert, och förbundets roll och möjlighet att företräda medlemsintressena ökar således.

Laryngförbundet noterar nu med glädje att man antagits som huvudmannorganisation i Riksföreningen mot cancer – Cancerfonen.

Cancerfondens beslut fattades vid huvudmannamötet i juni i år.

FÖC-NYTT

1. Texttelefonförmedling, kompletterande anropsnummer

FÖC har numera ett extra anropsnummer, 020-91 0010, som är avsett att användas i följande fall:

- vid samtal från telefonautomater av nyare typ samt från anknytningar i kontorsväxlar vilka är spärrade för avgående manuellt expedierade samtal
- vid automatiskt kopplade samtal från utlandet. Då utelämnas den inledande nollan i numret, precis som det gäller för riktnummer

I alla övriga fall skall det vanliga numret, 0010, användas.

Om man ringer till 020-91 0010 inom Sverige blir det endast en samtalsmarkering. För rikssamtal tillkommer ordinarie avgifter. Om man ringer från utlandet kostar det lika mycket som ett vanligt automatiskt kopplat samtal till Sverige.

Om man använder det nya numret när man ringer rikssamtal från automat går det inte att betala i automaten utan den som blir uppringd måste betala. Det går också att låta någon annan betala om man talar om dennes telefonnummer. Man måste naturligtvis ha telefonägarens tillstånd till detta. Det kostar inget extra.

2. Prov med tal direkt till/från hörande

Nu går det tala direkt till hörande vid samtal via FÖC. Metoden kan användas när någon av deltagarna i samtalet är döv men talande eller är talskadad. För närvarande finns en provexpedition installerad.

Vid beställningen skriver Du att Du vill tala och då meddelar FÖC: "Vi ringer strax".

Därefter trycker Du upp linjeknappen.

FÖC överför därefter Din beställning till den expedition som har utrustning för direkt tal.

Eftersom FÖC endast kan expediera ett samtal åt gången av det här slaget, kan det innebära att det kan ta lite tid innan Du får Ditt samtal, men samtalen expedieras naturligtvis i turordning.

Om Du inte vill tala direkt till den hörande eller om Du inte vill vänta så meddelar Du det. Samtalet kommer då att förmedlas omgående på vanligt sätt.

Med sommarhälsningar

TELEVERKET

Förmedlingstjänsten för texttelefon

Kanslispalten

I förra numret av Lary lovade jag att fortsätta skriva om de resterande § § i hälso- och sjukvårdslagen.

§ 2 förebyggande vård

Hälso- och sjukvården skall arbeta för att förebygga ohälsa. Den som vänder sig till hälso- och sjukvården skall när det är lämpligt ges upplysningar om metoder för att förebygga sjukdom eller skada.

§ § Vård i annat landsting

Om någon som vistas inom landstingskommun utan att vara bosatt där, behöver omedelbar hälso- eller sjukvård, skall landstingskommunen erbjuda sådan vård.

§ 7 Behovsbaserad planering

Landstingskommunen skall planera hälso- och sjukvården med utgångspunkt i befolkningens behov av hälso- och sjukvård. Planeringen skall avse även den hälso- och sjukvård som erbjuds av annan än landstingskommunen.

§ 8 Samverkan

I planeringen och utvecklingen av hälso- och sjukvården skall landstingskommunen samverka med samhällsorgan, organisationer och enskilda.

Bakgrund:

En god vård och behandling är en förutsättning för ett aktivt och självständigt liv. Drastiskt uttryckt är det för många förutsättningen för ett liv överhuvud taget.

Gemensamt för alla HCK-förbund och medlemmar är tillgång till en god vård och behandling. I dag finns det en mängd brister inom vårdområdet.

Av HCK:s framtagna dokument skall spegla situationen på vårdområdet i de olika landstingen och belysa hur landstingen lever upp till hälso- och sjukvårdslagens målsättningar.

Elise Lindqvist

Livets hopp

Livet är att vi lever. Vi lever.

Blommorna lever allt lever.

*Men hur länge är livet som vi lever skönt att leva
Så länge som vi får vakna om morgnarna pigga,
friska och livslustiga.*

Sommar, sol, värme, blommorna, allt — du lever med dem.

*Du hör fågelsången, fågelsången
och du lever.*

*Men en dag kan inte du ha livet som sol,
sommar, blommor och fågelsång.*

Du har fått din dom, Du har drabbats av sjukdomen.

*Vi ser dina sorgsna ögon och din
smärta är stor.*

Men dina närmaste står vid din sida.

Vi tröstar dig, vi hjälper dig.

Vi vill att du skall bli frisk snart igen.

Du tycker att ditt liv är svårt att leva just nu.

Du ligger i sängen som inte är din.

*Du tycker att väggarna är kalla och mörka
och din smärta är stor.*

Tala, ja tala. Jag kan inte höra dig tala.

Varför frågar man.

Du tittar på mig och vill säga nånting till mig.

Men du kan inte få fram dina ord.

Besvikelse att man inte kan tala.

Men du lever i alla fall, du lever, du blir frisk igen.

Ditt barn kommer till dig och säger pappa.

*Du tittar på henne och ler. Jag säger till dig:
vi är vid din sida och hjälper dig, du lever.*

Lilly Wahlström

**Nästa nummer
av LARY:**

**Plats för jul- och
nyårshälsningar!**

— Det är då en väldans skillnad att komma hem till någon som konsulent i Laryngförbundets konsulentprojekt, jämfört med de ärenden jag ofta hade hemma hos folk i mitt förra jobb. Eller rättare sagt det jag är tjänstledig från — nämligen polisverksamheten.

Lars Dehlén på Möllevången i Vellinge (kan man tänka sig en mera Skånsk adress) berättar för Lary.

— Det började med ett telefonsamtal från vår energiske förbundsbas, Elof. Som ville intressera mej för konsultjobbet.

— Jag blev stummare än vanligt och ärligt talat var jag inte intresserad. Men artigt nog bad jag om litet material som jag kunde få studera och ett verkligt intressant kompendium anlände några da-

gar senare från rektorn Arne Fransson vid Talcentrum i Uppsala. Läsning och betänktid gjorde verkan . . .

— Så nu är du en av projektets konsulenter.

— Precis. Men inte bara tack vare Elof, Franssons kompendium och ett intresse för uppgiften som växt sig allt starkare, utan också tack vare polismyndigheten i Malmö, som lämnat mej allt möjligt bistånd, t ex med löneutfyllnad och två års tjänstledighet. Faktiskt en arbetsgivare

värd en eloge för visad förståelse och beredskap att hjälpa till.

Bra introduktion

— Arne Fransson kom också att betyda mycket för att få igång mej i mitt nya jobb. Hans hjälp då det gällde att introducera mej hos läkare, logopedier och Hjälpmedelscentralen i Malmö var både nödvändig, välkommen och viktig. Att han

Lars Dehlén i samspråk med konsulentsekr. Pia Pries.

ONSULENTEN

välkommen hjälpreda

sedan "försvann ur mitt liv" och lämnade mej åt mitt öde är en annan sak. Tyvärr var det väl inte bara från mej och Skåne han försvann utan från hela projektet och det får bli en ny nöt för energiske Elof att knäcka, även om det är ont om människor med Franssons erfarenheter. Han hade behövts även i det fortsatta jobbet, faktiskt.

— Ett par månader har jag nu hållit på i projektet och måste säga att jag trivs alldeles utmärkt med att vara våra medlemmars och deras anhörigas hjälpreda i alla frågor där jag förmår att hjälpa till. Det har redan hunnit bli ett tjug som jag kunnat bistå t ex med att söka bidrag för merutgifter som handikapp för med sig, demonstration och rekommendation beträffande hjälpmedel som t ex talförstärkare och så vidare. Jag märker att behovet av det här projektet finns och det fyller mej med glädje att kunna hjälpa till. Så så blev det — från ett ointresse som jag artigt nog aldrig deklarerade då Elof ringde och föreslog jobbet, till ett, som jag tror, nyttigt engagemang.

Jag är välkommen

— Hur tar du kontakt med medlemmarna och hur bemöts du?

— Före hembesöken, som skall vara önskade av medlemmen, skriver jag alltid ett introduktionsbrev om mej själv och talar om vem jag är och vad jag håller på med. Då jag några dagar senare ringer upp medlemmen så vet han eller hon vem jag är. Kontakten är redan etablerad, hälsas välkommen, och märker sedan vid besöket både syn- och hörbarligen att jag verkligen är välkommen.

— Vilken skillnad mot de hembesök jag varit van att göra med husranssakan, hämtningar av människor och saker ur hemmen. Då var man inte lika välkommen alla gånger och hälsades sällan väl-

kommen åter . . .

— Och du är utbildad för det här konsulentjobbet?

— Utöver den fina introduktionshjälpen jag fick av Arne Fransson har jag tack vare vårt förbund fått delta i kursverksamhet. En givande sådan, måste jag säga. Det har blivit en vecka på Stensund utanför Trosa i juni och en augustivecka på Tranåsbaden. Verkligt bra kurser, fin stämning, vänlig personal och ett enda problem: Den myckna goda maten som föranledde hustru ge goda råd om hur jag skulle undvika allt för snabb tillväxt i färdriktningen. Idrott och att avstå från åtminstone eftermiddagskaffet ingick i arsenalen av goda råd . . .

Kurser viktiga

— Det som kanske känns särskilt värdefullt under sådana här kurser är samvaron och utbytet av erfarenheter och synpunkter opererade emellan, men också mellan anhöriga. Egentligen borde varenda laryng få en kursvecka och vi måste använda alla resurser för att driva kursverksamheten, men också för att göra den känd. Annonsera och propagera för kurserna i Lary!

— Ha för övrigt en telefonsvarare igång på förbundskansliet på tider då det är stängt, där det också talas om vilka kurser som är på gång och hur man skall bära sig åt för att komma med.

Jag tycker om Lary

— Och från det ena till det andra så måste jag få säga att jag tycker bra om Lary. Jag skulle dock gärna se att fler av våra medlemmar medverkade i tidningen, och det kan inte vara någon lätt uppgift för redaktionen att annars fortsätta att göra en bra tidning.

— Men låt inte medlemmarna bara medverka med artiklar. Varför inte notis- eller "annons"utrymme för att skaffa brevkontakter medlemmarna emellan? Eller för att efterlysa saker, t ex samlarobjekt. Jag inleder gärna sökandet efter pryglar. Hör och häpna: Jag vill ha hjälp med att få tag på en veterantraktor Lantz Bulldog av 1940 års modell. Om du inte har någon sådan hemmavid kanske du har någon bekant som . . .

Och tänk om Lary kunde hjälpa mej att få kontakt med någon annan medlem som vore intresserad av hästuppfödning och travsport.

Vår Lary kunde kanske ge utrymme för medlemmars berättelser om hobby och fritid, om problem man mött, om sociala frågor — vi har så mycket gemensamt egentligen. Och får jag nu chansen så vill jag berätta att vår medlem Eric Svanteson i Laholm, som jag träffade för några dagar sedan, (tel 0430/118 23) efterlyser medlemmar med texttelefonen Polycorn för att byta tankar och erfarenheter med.

Alla är vi Vi

— Och medan jag ändå håller på med utvikningar: Jag har fått en liten obehaglig aning av att vi alla har en liten negativ lokalpatriot (lokalpatroism kan också vara något bra) inom oss. Ni vet den där lilla figuren som gärna formulerar sig: Vi i Lund, Ni i Linköping. Vi i Göteborg, Ni i Stockholm osv. Om det är något jag redan lärt mej av mitt konsulentjobb så är det att Vi alla är Vi, var vi än råkar ha våra bopålar. Våra grundproblem är nämligen desamma.

Fotnot: Lars Dahlén har tel. 040/48 72 02

SIEMENS-ELEMA

NYHET!

SERVOX INTON— den elektroniska röstgeneratoren för laryngectomerade

SERVOX INTON —
en nyutvecklad röstgenerator med
många fördelar:

- valmöjligheter för ett klangrikt språk
- automatisk förändring av tonhöjden för naturlig satsmelodi
- ord och satsdelar kan betonas
- bättre och naturligare ljud
- bättre elektronik för högre prestanda
- smidigare att använda
- ny kåpa av titan
- lätt att ladda
- låg vikt (endast 170 g) och höjd på bara 11,7 cm

Vill du veta mer? Ring eller skriv till oss!

SIEMENS-ELEMA
Svensk Försäljning

Box 3512
172 03 SUNDBYBERG
Landsvägen 32
08 - 730 70 00

Box 14129
400 20 GÖTEBORG
Flöjelbergsgatan 18
031 - 83 06 90

Försjögatan 26
211 37 MALMÖ
040 - 10 00 20

Ålidbacken 2
902 41 UMEÅ
090 - 11 88 65

Göteborgslaryng gästar USA

Man är inte terrorist för att man bär på en Servox eller har stålhattor på sina skor. Nejdå, även om det väcker uppmärksamhet så är det inte straffbart vare sig i Sverige eller USA. Vårre kan det vara om man tar sig en bärs på en parksoffa, berättar Stig Jonsson i sitt resebrev från Stora Världen ower there:

Är vi larynger presumtiva terrorister?

Jag fick den känslan på alla flygplatser när jag, under april månad reste "där-över", för att hälsa på barn och barnbarn.

Säg inte att vi Larynger inte äro uppmärksammade. Det började på Landvetter. Kontrolldetektorerna pep och tjöt för min väska och mig själv. Visade upp Servoxen och förtalde att jag hade en dublett i väskan. Godtogs utan diskussion. Samma sak överallt i USA. Kennedyflygplatsen i NY var den enda där polisen tycktes införstådd med larynger och Servox, jag slapp lätt igenom där. Däremot var La Guardiaflygplatsen i NY mycket misstrogen. Fullständig kropps- och bagagekontroll medan en polisman stod och fingrade på pistolhölstret. Till saken hör att jag i min enfald hade på mig ett par skor med ståltåhattor. Av med dojorna, i strump-lästen genom detektorn, och ett lättat smil från polisen.

Information behövs

Konklusion: Information till alla om vårt handikapp. Det finns en massa människor i samhällstjänst som inte har en aning om vad det är att vara laryngektomerad. Därför en eloge till vårt Förbund och Handikappinstitutet för den broschyr, "Tala utan stämband", som sänts ut till en del institutioner. Synd bara att den skall kosta 15: — kr för intresserade.

I USA vistades jag mesta tiden i en liten universitetsstad, Charlottesville i Virginia. Kom dit när allt var i full blom, vilken prakt, och ca 20°. Hela stadens liv rör sig runt unversitetet, en jätteanläggning, med massor av fina studentbostäder. Detta skapades av en av deras stora presidenter Thomas Jefferson. Ett universalgäni, bl a arkitekturbegåvad. Hela den gamla delen av universitetsbyggnationen bär hans prägel, med influens från grekisk/romers arkitektur med massor av pelare, joniska och andra, som utmärkande drag. Denna stil har fortplantat sig i stora delar av USA. Överallt möter man dessa kolonnader vid huvudentréer. Vi ser dem ofta i västernfilmer o dyl.

Passade på att åka till Wilmington i Delaware för att vara med om festligheterna i

Hjälpmedelspalt

Nu är det dax igen att informera om hjälpmedel.

Det är lite svårt att veta vad man skall börja med och hur. Därför att det händer något nytt varje vecka.

Parrot (Papegojan) levereras nu redan till landets sjukhus så fort leveranserna från USA hinner med. Sedan får vi göra en utvärdering, vilken nytta papegojan hava kan.

Polycom har långt framskridna planer på ett batteridrivet talsynteskort i miniformat.

samband med Nya Sverige-firandet och vårt kungapars besök där. Amerikanerna kunna verkligen det där med okonventionell fest och glädje. Vad som frapperade mig mest var att alla voro så vänliga och lätta att komma till tals med. Och tänk — att i Servox kunde prata engelska också — fast dom Amerikanska dialekterna var svåra förstäs.

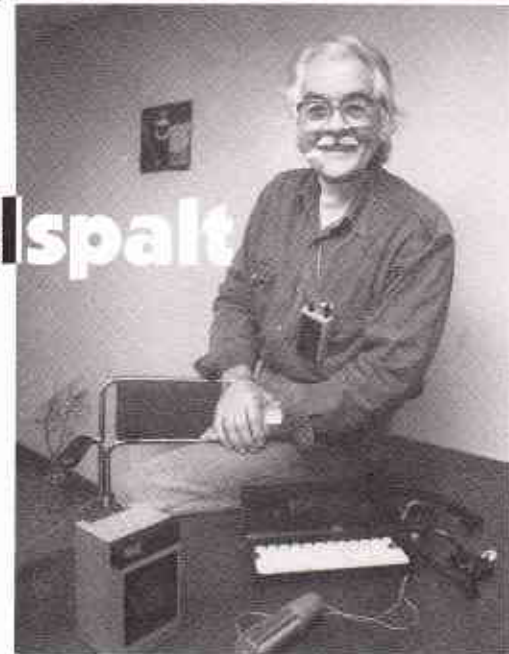
Genom att min svärson var gästforskare på universitetet kom jag i kontakt med en hel del människor där, av skilda kategorier. Jag förundrades över skillnaden i levnadsstandarden mellan deras forskare och våra. Tillfullo förstär jag nu att många av våra forskare söker sig ut i världen.

Där fanns ett stort universitetssjukhus och jag försökte att få reda på vad som utträttades för larynger. Fick kontakt med några inom sjukvården men det hela rann ut i sanden p g a tidsbrist.

För de som tror att allt är fritt fram i USA kan jag som en liten parentes nämna att tex starksprit fick bara säljas i en enda butik i staden. Vin och öl fanns i alla varuhus men hör och häpna, man fick inte dricka en öl på en parkbänk, då kom polisen. Undra på att man nästan kände sig som hemma i Götet. Jag såg inte en enda berusad människa någonstans utom förstäs på Manhattan i NY.

Vi ses och hörs igen hoppas jag. Lev väl.

Tillgivne Stig Jonsson

Så inom en mycket snar framtid kan vi skriva med polycom och talet går ut direkt. Ett mycket stort framsteg för oss talskadade.

Medela Medical kommer att marknadsföra och sälja Rehaton röstgenerator i Sverige.

I dagarna skall produktanmälan inlämnas till Handikappinstitutet för test. Annonns om Rehaton på annan plats i LARY.

Några ord om Stom-vent. Vid mitt besök i Tranås under vår rehab-vecka anmärktes det på att klistret från Stom-ventet fastnade på huden och att det var svårt att tvätta bort. Jag har varit i kontakt med produktchef Hans Lambert och det visar sig att det är sannolikt ett mycket litet parti det gäller. Men ni som har eller har haft desa problem spara en förpackning som Stom-vent är innesluten i så tillverkningskoden kan kontrolleras.

Skriv några rader till:

Hans Lambert
Gibeck Respiration
Box 718
194 27 UPPLANDS VÄSBY

Med hopp om att denna information går fram slutar jag för denna gång.

Hälsningar Elof

FÖRSTA DIREKT - BANKEN SOM HAR ÖPPET TILL 21!

Får vi lov att presentera Första Direkt - ett alternativ till våra vanliga bankkontor!

Första Direkt har öppet mellan 9 och 21. Du uträttar dina bankärenden per telefon eller post. Inga tider, inga köer. Bekvämt, enkelt och effektivt!

Dessutom erbjuder Första Direkt marknadens högsta bankränta.

Ring 08-22 30 00, så berättar vi mer!

Första SparBanken

NYHET

ZYGO Parrot

Zygo Parrot (Papegoja) är ett enkelt effektivt hjälpmedel för t ex afatiker eller andra personer med språk- och talstörningar.

Parrot "programmeras" med hjälp av någons röst, dvs av någon annan än den talhandikappade. Man kan tala in upp till 16 olika meddelanden, fraser, ord etc. Talet är uppbyggt med digitalt ljud, vilket innebär att ljudet låter exakt lika som det som programmerades in.

Zygo Parrot är batteridrivnen och lätt att ta med sig. De uppladdningsbara batterierna räcker för nio timmars kontinuerlig drift, vilket motsvarar 2-6 veckors normal användning.

Godkänd av Handikappinstitutet. SUB-avtal.

Gewa Rehabteknik AB

Box 92, 191 22 SOLLENTUNA Telefon 08-92 01 25 Texttelefon 08-96 99 55

Stockholms laryngförening gjorde en resa till Gotland nu i augusti. I sällskapet fanns också inslag från föreningarna i Karlstad och Uppsala. Så här berättar en av deltagarna Erik Lindberg Stockholm:

Inte begrep vi godländska — men kul var det...

På avstånd skönja vi Visbys många tinnar och torn, de ger en känsla av stor och rik historia.

Vi ska invadera gutarnas ö i fyra hela dagar och vi har förväntningar.

Så steg vi då iland på denna, särskilt för en norrlänning, så fantastiska ö med sina unika kalkslätter.

Av resesällskapet hade jag äran att ha

två unga damer som närmsta grannar. Prick kl. 6.30 hörde jag hur de hoppade ur sängen, nästan samtidigt, och så kvickt under duschen som de brukade så att hotellets vattenräkning bara steg och steg. Sedan efter all morgontoalett skred vi, alla tjugosex, värdigt till hotellets matsal där personalen, trots den stora vattenförbrukningen, bemötte oss vänligt och bjöd oss på fin mat som om ingenting hänt.

Även mina närmsta grannar hade samma strålande utsikt som jag, från sina fönster. Hamnen och båtarna låg för våra fötter. Fast det berättade vi inte för någon. Vi sa att vi bara såg en brandvägg.

Så dags för första utflykten: Hoburgen. Sexton mil fram och åter. På Hoburgens restaurang blev dom så glada över vårt besök så dom bjöd oss på gotländsk julmat. Från Hoburgen fick vi en infödd guide, en ung dam, som berättade mycket och kunnigt och livligt så stockholmare och uppsaliensare fick lära sig mycket av henne. Jag minns åtminstone något om Öja kyrka. På den här resan åkte vi efter kusten genom förbjudna militära skyddsområden, fågelskyddsområden och många andra områden och nådde så småningom till hotellet och fick dessutom tid att gå ut på stan, i akt och mening att upptäcka densamma.

Dagen efter besåg vi Lummelunda, som hade en underjordisk bäck med några blinda fiskar i, enligt guiden. Jag tror förstås inte att dom var blinda, men man ska ju inte säga emot vetenskapen. Den

här dagen såg vi också Ruinspelen och så mycket folk som här var har jag aldrig sett i någon kyrka.

Ingen begrep nånting av vad som hände och sades på scenen men tysta som möss satt de tappra elvahundra hela föreställningen, och jag kände mig imponerad.

Ja, sen krånglade, vi tjugosex, oss hemöver i mörkret till hotellet i samlad trupp och funderade över vad vi sett och hört av Ruinspelen. Det var nästan så, att vi gick och höll i varandra allesammans på hemvägen. Så kan man göra när man funderar och samlar sig, även om man skulle råka heta Ingemar Johansson.

Fjärde dagen skulle vi till Fårö. Det var viktigt för där har Liv Ullman en gång bott och flera kändisar bor där än och fler lär det bli. Här fick vi höra Gotlands historia. Som tur var berättade berättaren mycket på gutamål så det blev inte så mycket vi behövde lägga på minnet, men rolig var han.

Så mycket fick vi i alla fall veta, att det hörde fan till, att vara landshövding, och komma till Fårö i gamla tider.

Resan skulle avslutas den här dagen. Vi avslutade med att äta fårkött, vilket vi inte sett röken av förut och vår utomordentliga festkommitté bjöd oss dessutom på färdkost till Stockholm i form av mat och kaffe, mat och kaffe i nu nämnd ordning.

Och alla fyra dagarna hade vi ett obarmhärtigt vackert väder.

Röstgenerator REHATON S

REHATON S — för den som önskar en liten och lätthanterlig röstgenerator.

- Vikt: 180 gram
- Mått: 11,5 cm lång, diameter 3,5 cm
- Uppladdningsbart batteri
- Volymreglering
- Tonhöjdsreglering

Inlämnad till Handikappinstitutet för produktanmälan.

medela
medical

Medela Medical AB
Box 4030 18204 Enebyberg
08-758 11 25

Rehabiliteringsvecka i Tranåsbaden

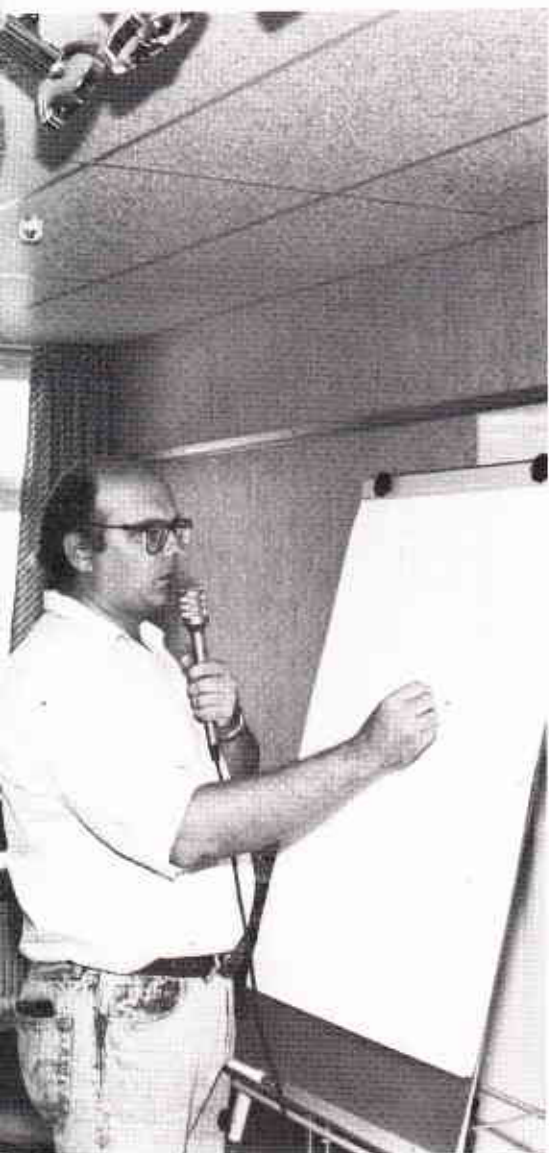
Den återkommande Rehabiliteringsveckan i Tranåsbaden har genomförts programenligt.

Med Ann-Britt som kursledare och Nils Björk som bisittare och moraliskt stöd för Ann-Britt avlöpte veckan friktionsfritt. Den logoped som skulle medverka blev hastigt sjuk men Ann-

Föreläsare: Överläkare Kjell Ydreberg.

Ann-Britt Eriksson som tillsammans med Nils Björk gjorde ett gott jobb.

Britt och Nils löste problemet med glans. Överläkaren från öron-näsahals i Jönköping, Kjell Ydreberg, medverkade torsdag eftermiddag. Om hans medverkan kan man skriva många spaltmeter. Men efter Ydrebergs anförande om laryngancer, följde en frågestund. Många frågor ställdes som alla fick ett uttömmande svar. Frågestunden var mycket uppskattad. För min del som har varit med ett antal gånger, på Tranåsbaden, som ansvarig för hjälpmedel så var denna vecka något helt nytt. Bland annat visade det sig att många var opererade de senaste två-tre åren och var med för första gången. Majoriteten använde Stom-vent. Ett

antal talförstärkare fanns med och ett flertal använde polycom.

En medlem från Västkusten som var relativt nyopererad av Docent Nils Sandberg på Sahlgrenska i Göteborg, hade en Blom-singel talventil inopererad. Så med den kraktäristiska tummen för stomat och med en betydligt högre stämma än oss andra marknadsförde han Blom-singel talventilens alla fördelar. Och sist men inte minst Docent Sandbergs noggranna information före och efter operationen.

Jag återkommer med fler idéer och synpunkter om kommande rehabiliteringsveckor när vi har bearbetat inkommet material.

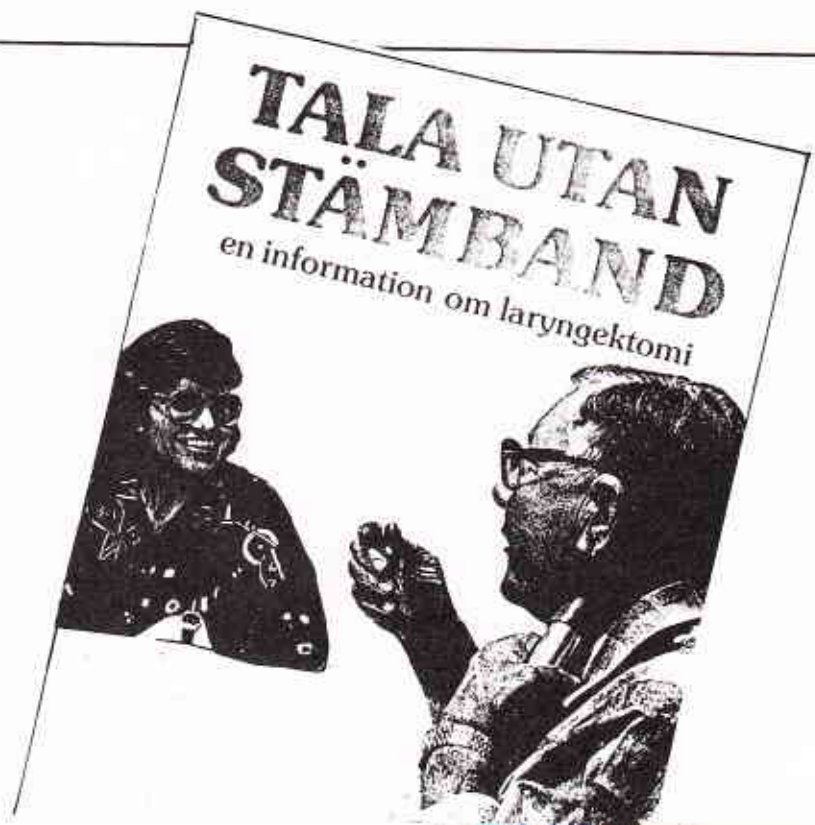
Hedersgäster vid rehabveckan i Tranås: Eva och Carl Aspling.

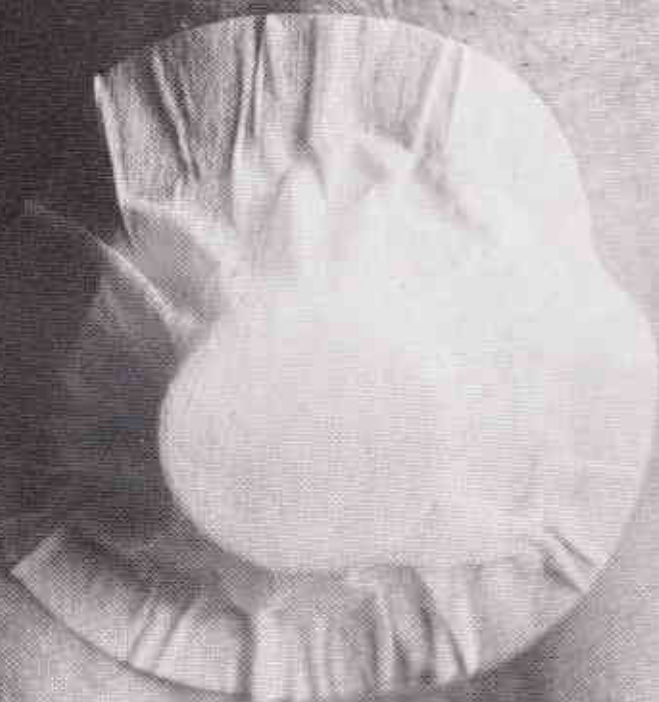
Lång väntan — välkommen skrift

Efter lång, lång väntan så kom den äntligen: Handikappinstitutets informations-skrift om laryngektomi (Tala utan stämband — en information om Laryngektomi). Framställningstiden har faktiskt varit så lång att tiden på några punkter sprungit ifrån skriftens text.

Må nu vara som det vill med detta. De 20 informationssidorna är välkomna. I skriften berättas inledningsvis om strupcancern, om förberedelserna för och genomförandet av operation samt tiden därefter. Två opererade kommer till tals och berättar om sina erfarenheter och sin situation. Skriften berättar också — mycket kort — om hjälpmedel och om laryngernas organisation samt ger en litteraturhänvisning.

En begränsad upplaga av skriften finns hos Laryngförbundet.

Stom-Vent®

Den magiska pappersrullen som kan höja din livskvalitet.

Du kan slippa ...

- infektioner och förkylningar
- rubbad nattsöm
- besvärande hostattacker

... och därmed höja ditt sociala självförtroende.

Stom-Vent är en genialisk liten fuktvärmväxlare som ger en riktigt tempererad och befuktad inandningsluft för laryngektomerade. Om du har frågor eller kanske vill göra ett försök att höja din livskvalitet, så kan du ringa/skriva till oss på Gibeck Sverige för information eller prover.

Gibeck Sverige

Gibeck Sverige AB, Box 718, 194 27 Upplands Väsby, Telefon 0760-860 65.